ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ

# БОЛНИЧКО ЛЕКУВАЊЕ 2023-2025

## Аналитички извештај

*Подготвено врз основа на Годишни извештаи*
*на ФЗО за 2023, 2024 и 2025 година*

Скопје, мај 2026

# 1. Вовед и методолошки напомени

Овој извештај претставува сеопфатна аналитичка синтеза на делот Болничко лекување од Годишните извештаи на Фондот за здравствено осигурување на Република Северна Македонија (ФЗОРСМ) за периодот 2023–2025 година. Целта е да се утврдат клучните трендови, структурни промени и финансиски движења во болничкиот сектор.

Анализата е заснована исклучиво на официјалните податоци објавени во годишните извештаи на ФЗО. Болничките здравствени услуги опфаќаат:

(1) лекување на акутни болнички случаи по методологијата на дијагностичко-сродни групи (ДСГ) и

(2) останати болнички услуги — лекување во дневна болница, медикаментозна терапија и лекување на хронично болни во физикалната медицина, рехабилитација и психијатрија.

**Здравствени установи вклучени во системот**

Во периодот 2023–2025 во системот на ДСГ методологија учествуваат:

- 2023: 62 установи — 56 јавни и 6 приватни
- 2024: 63 установи — 56 јавни и 7 приватни
- 2025: 63 установи — 56 јавни и 7 приватни

Приватните установи евидентираат здравствени услуги исклучиво од областа на кардиоваскуларната и очната хирургија.

# 2. Обем на болнички услуги — број на случаи и денови

## 2.1 Вкупен број на болнички случаи по ДСГ

Бројот на болнички случаи по ДСГ методологија бележи постојан, но умерен пораст во целиот анализиран период:

| Тип установа | 2023 | 2024 | 2025 | Промена 23–25 |
|---|---|---|---|---|
| Универзитетски клиники | 76.044 | 79.032 | 83.052 | +9,2% |
| Клинички болници | 28.666 | 28.535 | 28.191 | -1,7% |
| Општи болници | 57.809 | 59.462 | 58.361 | +1,0% |
| Специјални болници | 18.190 | 18.321 | 19.222 | +5,7% |
| Психијатриски болници | 118 | 134 | 122 | +3,4% |
| Приватни болници | 4.002 | 4.660 | 5.282 | +32,0% |
| ВКУПНО | 184.829 | 190.144 | 194.230 | +5,1% |

> *Споредба со предпандемиска 2019 (208.368 случаи): и во 2025 бројот останува за ~14.000 случаи под тоа ниво, меѓутоа ова не е нужно индикатор за дефицит — пандемијата предизвика структурни промени во профилот на пациенти.*

Најзабележителен тренд е рапидниот пораст на случаите во приватните болници — +32% за само две години. Ова одразува проширување на договорната мрежа и зголемен капацитет на приватниот сектор. Наспроти тоа, клиничките болници бележат благ пад, а општите болници стагнираат.

## 2.2 Болнички денови и просечен престој

Вкупните болнички денови на престој растат, но со забавување — знак за стабилизација на системот по пандемискиот период:

| Показател | 2023 | 2024 | 2025 |
|---|---|---|---|
| Вкупни болнички денови | 888.854 | 934.000 | 944.496 |
| Годишна промена | –7,2% vs 2022 | +5,0% | +1,1% |
| Просечен престој (национален) | 4,81 дена | 4,91 дена | 4,86 дена |

**Просечен престој по тип установа**

| Тип установа | 2023 | 2024 | 2025 | Тренд |
|---|---|---|---|---|
| Универзитетски клиники | 4,97 | 5,16 | 5,16 | ▲ Расте |
| Клинички болници | 3,96 | 4,06 | 4,01 | → Стабилно |
| Општи болници | 5,07 | 5,11 | 4,95 | ▼ Пад во 2025 |
| Специјални болници | 4,63 | 4,71 | 4,90 | ▲ Расте |
| Психијатриски болници | 16,42 | 16,60 | 17,84 | ▲ Расте |
| Приватни болници | 4,57 | 3,85 | 3,36 | ▼ Јасен пад |

Националниот просечен престој практично стагнира на ~4,9 дена. Приватните болници бележат јасен пад (4,57 → 3,36) поради специфичниот профил на процедурални, помалку сложени интервенции (катаракта). Психијатриските болници имаат екстремно долг престој (>17 дена), одразувајќи ја природата на психијатриски третман и ограничената применливост на ДСГ системот за таа специјалност.

# 3. Финансиски рамки — договорени и остварени надоместоци

## 3.1 Договорени надоместоци со јавни здравствени установи

Договорните надоместоци со ЈЗУ бележат значителен пораст во целиот анализиран период, со годишни стапки на раст меѓу 10% и 12%:

| Тип ЈЗУ (000 денари) | 2023 | 2024 | 2025 |
|---|---|---|---|
| Здравствени домови/поликлиники | 3.108.492 | 3.308.117 | 3.598.065 |
| Општи и клинички болници | 8.357.369 | 9.329.393 | 10.008.059 |
| Специјални болници | 1.812.946 | 1.948.310 | 2.212.764 |
| Универзитетски клиники | 10.977.103 | 13.037.371 | 14.581.910 |
| Центри за јавно здравје | 388.414 | 407.098 | 442.185 |
| Институти | 1.598.357 | 1.367.730 | 1.643.260 |
| ВКУПНО | 26.242.681 | 29.398.019 | 32.486.243 |

Универзитетските клиники апсорбираат најголем дел — 44,9% од вкупниот договорен буџет во 2025. Нивниот раст е и апсолутно и релативно највисок: +24,3% само во 2023, потоа +18,8% во 2024, и +11,85% во 2025.

## 3.2 Јазот помеѓу договорени и остварени услуги

Еден од клучните наоди во анализата е постојаниот и значителен јаз помеѓу договорените буџети и реализираните услуги:

| Година | Договорен буџет (мрд. ден.) | Реализирани услуги (мрд. ден.) | Јаз | % Реализирани услуги |
|---|---|---|---|---|
| 2023 | 26,24 | 17,20 | –9,04 | 65,5% |
| 2024 | 29,40 | 18,56 | –10,84 | 63,1% |
| 2025 | 32,49 | 20,50 | –11,99 | 63,1% |

*Забележително: јазот расте во апсолутни вредности со секоја година — од 9 на 12 милијарди денари. Договорените суми растат побрзо (+10–12%/год.) отколку реализираните услуги. Ова е од повеќе причини: структурно преамбициозно договарање; повеќе години непроменети цени на услугите итн.*

# 4. Структура на болнички услуги и дијагностички трендови

## 4.1 Хируршки наспрема нехируршки услуги

Во целиот период медицинските нехируршки услуги доминираат со нешто над 52%, а хируршките учествуваат со ~42–43%. Структурата е забележително стабилна:

| Вид на услуга | 2023 | 2024 | 2025 |
|---|---|---|---|
| Медицински нехируршки | 51,84% | 52,16% | 52,35% |
| Хируршки | 43,05% | 42,73% | 42,45% |
| Останати | ~5,1% | ~5,1% | ~5,2% |

Иако процентуалниот удел на хируршките услуги незначително опаѓа, во апсолутни бројки хируршките интервенции растат: +3.731 во 2023, +1.679 во 2024 и +1.216 во 2025.

## 4.2 Најчести дијагностички групи — трендови 2023–2025

Следната табела ги прикажува 10-те најчести причини за хоспитализација со нивната динамика:

| Дијагностичка група (МКБ-10) | 2023 | 2024 | 2025 | Промена |
|---|---|---|---|---|
| Болести на циркулаторниот систем | 26.651 | 25.684 | 25.876 | –2,9% |
| Неоплазми | 20.485 | 21.348 | 22.333 | +9,0% |
| Болести на респираторниот систем | 18.651 | 19.769 | 20.512 | +10,0% |
| Болести на генитоуринарниот систем | 17.529 | 18.296 | 19.583 | +11,7% |
| Болести на дигестивниот систем | 17.042 | 18.311 | 17.815 | +4,5% |
| Бременост, раѓање и пуерпериум | 17.141 | 16.522 | 15.864 | –7,5% |
| Болести на очите и аднекси | 10.684 | 11.979 | 13.020 | +21,9% |
| Повреди, труење и надворешни причини | 10.964 | 11.332 | 11.799 | +7,6% |

| Дијагностичка група (МКБ-10) | 2023 | 2024 | 2025 | Промена |
|---|---|---|---|---|
| Болести на мускулоскелетален систем | 5.936 | 6.859 | 7.651 | +28,9% |

**Клучни трендови по дијагностички групи**

Групи со силен раст:

- Мускулоскелетален систем: +28,9% — најбрз пораст, одразува одложени ортопедски интервенции по пандемијата и демографско стареење
- Болести на очите: +21,9% — рапиден раст на офталмолошки капацитети (катаракти, витректомии), поддржано со проширување на договорната мрежа на ПЗУ
- Неоплазми: +9% во број, но растот на вредноста (+7%) ги одразува скапите таргетирани терапии
- Генитоуринарен систем: +11,7% — систематски пораст

Групи во пад:

- Бременост и породување: –7,5% — континуиран демографски тренд, во согласност со намалувањето на наталитетот
- Циркулаторен систем: –2,9% во број, но останува на прво место по вредност (2,08 мрд. ден.)

### 4.3 Вредност на услуги по дијагностичка група (2025)

| Дијагностичка група | Вредност 2023 (мил. ден.) | Вредност 2025 (мил. ден.) | Промена |
|---|---|---|---|
| Циркулаторен систем | 2.092 | 2.080 | –0,6% |
| Неоплазми | 979 | 1.047 | +7,0% |
| Повреди и труења | 534 | 560 | +4,9% |
| Дигестивен систем | 575 | 590 | +2,6% |
| Бременост и породување | 396 | 375 | –5,3% |
| Мускулоскелетален систем | 369 | 450 | +21,9% |
| Болести на очите | 299 | 368 | +23,1% |

## 5. Case Mix Index (CMI) — сложеност на болнички случаи

### 5.1 Методологија на CMI

CMI (Case Mix Index) е главен индикатор за споредба на болниците во однос на сложеноста на третираните пациенти и потрошувачката на ресурси. Националниот CMI се добива кога збирните тежински коефициенти на сите ДСГ групи ќе се поделат со вкупниот број случаи по ДСГ. Повисок CMI = поголема просечна клиничка сложеност.

Фондот го пресметува CMI на две начини: (а) стандарден и (б) со вклучен терциер — дополнително вреднување на услугите во универзитетски клиники воведено во април 2011.

## 5.2 Историски тренд на CMI

| Година | CMI (без терциер) | CMI (со терциер) | Вкупни случаи |
|---|---|---|---|
| 2019 (предпандемиски) | 1,45 | 1,54 | 208.368 |
| 2020 (пандемиски врв) | 1,63 | 1,71 | ~122.000 |
| 2021 | 1,59 | 1,67 | ~149.000 |
| 2022 | 1,56 | 1,65 | 172.566 |
| 2023 | 1,55 | 1,64 | 184.829 |
| 2024 | 1,55 | 1,64 | 190.144 |
| 2025 | 1,55 | 1,64 | 194.230 |

*Парадоксот на 2020: во годината со највисок стрес на системот, CMI достигна рекорд (1,63). Причина — болниците лекуваа само итни и тешки случаи; сите елективни процедури беа откажани. По враќањето на планираните интервенции, CMI природно паднал и стагнирал.*

## 5.3 Тригодишна стагнација (2023–2025)

CMI стои на идентично ниво (1,55) три последователни години — ова не е совпаѓање, туку структурна состојба. Постои јасна обратна врска меѓу обемот на случаи и CMI: кога бројот расте, новите случаи се претежно помалку сложени.

Новите случаи кои влегуваат во системот — офталмологија (+22%), ортопедија (+29%), генитоуринарни (+12%) — имаат пониска ДСГ тежина. Болниците го зголемуваат обемот, но не и просечната тежина на случаите.

## 5.4 ЦМИ по тип установа — детален преглед

Врз основа на детализираните податоци по установа, ЦМИ во 2025 година покажува јасна хиерархија на сложеност меѓу типовите ЗУ:

**Клиники:** ЦМИ 1.600 — највисок меѓу јавните установи, со пад 1.652→1.600 во три години.

**Специјални болници:** ЦМИ 1.192 — бавен, но конзистентен пораст.

**Клинички болници:** ЦМИ 1.158 — умерен пораст, КБ Битола предничи со +0.087 во 2025.

**Општини болници:** ЦМИ 1.130 — 9 од 12 општини болници бележат пораст во 2025 наспроти 2024, сигнализирајќи постепено преземање на посложени случаи.

## 5.5 Топ 10 установи по ЦМИ — 2025

Листата ја доминираат кардиохируршките и онколошките специјалности. Постои јасна поделба на три нивоа: кардиохируршките ПЗУ (ЦМИ 15–18), хематологијата и државната кардиохирургија (ЦМИ ~9), и специјализираните хируршки клиники (ЦМИ 2–4).

| # | Тип | Установа | Случаи | ЦМИ 2025 | ЦМИ 2024 |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 | ПЗУ | ПЗУ Систина — Кардиохирургија Скопје | 1,391 | **18.434** | 19.426 |
| 2 | ПЗУ | ПЗУ Филип Втори — Кардиохирургија Скопје | 1,156 | **15.381** | 15.526 |
| 3 | ЈЗУ | УК за Хематологија Скопје | 748 | **9.830** | 9.663 |
| 4 | ЈЗУ | УК за Државна Кардиохирургија | 498 | **9.148** | 8.745 |
| 5 | ЈЗУ | УК за Неврохирургија Скопје | 1,664 | **3.669** | 3.709 |

| # | Тип | Установа | Случаи | ЦМИ 2025 | ЦМИ 2024 |
|---|---|---|---|---|---|
| 6 | ЈЗУ | УК за Дигестивна Хирургија Скопје | 2,693 | **3.250** | 3.305 |
| 7 | ЈЗУ | СБ за Ортопедија Св. Еразмо Охрид | 2,090 | **2.663** | 2.648 |
| 8 | ЈЗУ | УК за Траума/Ортоп./Анест./Реан. УЦ | 4,822 | **2.521** | 2.503 |
| 9 | ЈЗУ | УК за Торакална и Васк. Хирургија Скопје | 3,102 | **2.450** | 2.556 |
| 10 | ЈЗУ | УК за Кардиологија Скопје | 7,292 | **2.257** | 2.183 |

*Забележливо: И двете приватни кардиохируршки установи (ПЗУ Систина и Филип Втори) се на врвот на листата, со ЦМИ значително повисок и од јавните кардиохируршки клиники. Ова одразува потесен, високо специјализиран профил на случаи — исклучиво сложени кардиохируршки интервенции — а не нужно повисок квалитет.*

## 5.6. Рангирање клинички и општи болници

| # | Кат. | Болница | Случаи 2025 | ЦМИ 2025 | ЦМИ 2024 | Промена |
|---|---|---|---|---|---|---|
| ***Градска општа болница — посебна категорија*** | | | | | | |
| 1 | ГОБ | ГОБ 8 Септември — Скопје | 10,741 | **1.946** | 1.886 | ▲ +0.060 |
| ***Клинички болници*** | | | | | | |
| 2 | КБ | КБ Штип | 9,319 | **1.314** | 1.325 | ▼ −0.011 |
| 3 | КБ | КБ Битола | 8,157 | **1.134** | 1.047 | ▲ +0.087 |
| 4 | КБ | КБ Тетово | 10,715 | **1.041** | 1.083 | ▼ −0.042 |
| ***Општини болници (вкл. со проширена дејност)*** | | | | | | |
| 5 | ОБ | ОБ Велес | 3,532 | **1.133** | 1.089 | ▲ +0.044 |
| 6 | ОБ | ОБ со прош. дејн. — Прилеп | 6,487 | **1.096** | 1.109 | ▼ −0.013 |
| 7 | ОБ | ОБ Охрид | 3,473 | **1.068** | 1.055 | ▲ +0.013 |
| 8 | ОБ | ОБ Струмица | 6,083 | **1.009** | 0.960 | ▲ +0.049 |
| 9 | ОБ | ОБ Куманово | 4,941 | **0.980** | 0.889 | ▲ +0.091 |
| 10 | ОБ | ОБ Струга | 4,687 | **0.965** | 0.921 | ▲ +0.044 |
| 11 | ОБ | ОБ со прош. дејн. — Гевгелија | 3,178 | **0.931** | 0.928 | ▲ +0.003 |
| 12 | ОБ | ОБ со прош. дејн. — Кочани | 2,904 | **0.884** | 0.957 | ▼ −0.073 |
| 13 | ОБ | ОБ Гостивар | 4,875 | **0.801** | 0.767 | ▲ +0.034 |
| 14 | ОБ | ОБ со прош. дејн. — Кавадарци | 3,982 | **0.751** | 0.685 | ▲ +0.066 |
| 15 | ОБ | ОБ Кичево | 1,484 | **0.719** | 0.699 | ▲ +0.020 |
| 16 | ОБ | ОБ со прош. дејн. — Дебар | 1,949 | **0.622** | 0.608 | ▲ +0.014 |

*Забелешка: Кат. = категорија на установа. ГОБ 8 Септември е прикажана одвоено поради нејзиниот атипично висок ЦМИ (1.946) за општа болница — де факто функционира на ниво на клиника.*

### 5.7 Интерпретација на ЦМИ — важна методолошка напомена

Повисокиот ЦМИ не значи дека установата е "подобра" или дека третира апсолутно посложени случаи. Тоа може едноставно да значи дека установата е потесно специјализирана за еден тип интервенции со фиксно висока DRG тежина.

Илустративен пример: приватните офталмолошки болници (ПЗУ) имаат ЦМИ ~1.253–1.288 — систематски повисок од УК за Очни болести (~1.152). Причина: ПЗУ работат речиси исклучиво со Фако операции (DRG C17A/C17B) кои имаат фиксна висока DRG тежина, додека УК прима и полесни случаи (прегледи, дијагностика, конзервативен третман) кои го снижуваат просечниот ЦМИ.

> **Заклучок: ЦМИ секогаш треба да се чита во контекст на профилот и мисијата на установата. За споредба меѓу установи со различна специјализација, ЦМИ мора да се комбинира со анализата на DRG структурата, просечниот престој и трошокот по случај.**

### 5.8 Тензија помеѓу CMI и условните буџети

> *Клучна противречност: условните буџети за лекови растат +80% во два години (2,44 → 4,40 мрд. ден.), а CMI стои. Ова сугерира дека вистински тешките случаи — онкологија, хематологија, цистична фиброза — се финансираат надвор од ДСГ системот преку условни буџети. ДСГ методологијата сè помалку ги улавува реалните трошоци за најсложените пациенти.*

## 6. Условни надоместоци — брзорастечки финансиски инструмент

Условните надоместоци (буџети) претставуваат финансиски средства наменети за специфични здравствени услуги и лекови надвор од редовните буџети. Нивниот обем расте исклучително брзо:

| Година | За апарати/услуги (мил. ден.) | За лекови (мил. ден.) | Вкупно (мил. ден.) | Пораст |
|---|---|---|---|---|
| 2023 | 440 | 2.445 | 2.884 | — |
| 2024 | 475 | 3.015 | 3.489 | +21,0% |
| 2025 | 423 | 4.398 | 4.820 | +38,2% |

Во 2025 условните буџети достигнуваат 4,82 милијарди денари — зголемување од +67% во само две години. Речиси целиот пораст се должи на условните буџети за лекови, кои од 2,44 мрд. во 2023 скокнале на 4,40 мрд. во 2025.

**Водечки корисници на условни буџети за лекови (2025)**

- УК за радиотерапија и онкологија — Скопје: 2.400 мил. ден. (наспрема 1.320 во 2023)
- УК за детски болести — Скопје: 1.364 мил. ден. (наспрема 349 во 2023)

> *Важна системска забелешка: поголемиот дел од лековите финансирани преку условни буџети не се наоѓаат на Позитивната листа на лекови. За нивна набавка клиниките мора да добијат согласност од Министерството за здравство и ФЗО. Ова значи дека значаен дел од болничкото финансирање се одвива преку ad hoc механизам, надвор од стандардната регулаторна рамка.*

# Прилози — Сумарни табели

## Прилог А: Сумарен преглед на клучни показатели

| Показател | 2023 | 2024 | 2025 |
|---|---|---|---|
| Вкупни болнички случаи (ДСГ) | 184.829 | 190.144 | 194.230 |
| Вкупни болнички денови | 888.854 | 934.000 | 944.496 |
| Просечен престој (дена) | 4,81 | 4,91 | 4,86 |
| CMI (без терциер) | 1,55 | 1,55 | 1,55 |
| CMI (со терциер) | 1,64 | 1,64 | 1,64 |
| Договорен буџет ЈЗУ (мрд. ден.) | 26,24 | 29,40 | 32,49 |
| Остварен буџет ЈЗУ (мрд. ден.) | 17,20 | 18,56 | 20,50 |
| Условни надоместоци (мил. ден.) | 2.884 | 3.489 | 4.820 |
| Условни надоместоци за лекови | 2.445 | 3.015 | 4.398 |
| Број на ЈЗУ | 109 | 109 | 108 |
| ДСГ установи (јавни+приватни) | 62 | 63 | 63 |

## Прилог Б: Промена на болнички случаи по дијагностичка група

| МКБ-10 Поглавје | 2023 | 2024 | 2025 | % пром. 23–25 |
|---|---|---|---|---|
| Циркулаторен систем | 26.651 | 25.684 | 25.876 | –2,9% |
| Неоплазми | 20.485 | 21.348 | 22.333 | +9,0% |
| Респираторен систем | 18.651 | 19.769 | 20.512 | +10,0% |
| Генитоуринарен систем | 17.529 | 18.296 | 19.583 | +11,7% |
| Дигестивен систем | 17.042 | 18.311 | 17.815 | +4,5% |
| Бременост и пуерпериум | 17.141 | 16.522 | 15.864 | –7,5% |

| МКБ-10 Поглавје | 2023 | 2024 | 2025 | % пром. 23–25 |
|---|---|---|---|---|
| Здравствен статус/контакт | 12.848 | 12.606 | 13.062 | +1,7% |
| Болести на очите | 10.684 | 11.979 | 13.020 | +21,9% |
| Повреди и труења | 10.964 | 11.332 | 11.799 | +7,6% |
| Мускулоскелетален систем | 5.936 | 6.859 | 7.651 | +28,9% |